

II. AZ ÚJ SELYEMÚT GEOÖKONÓMIAI ÉS GEOPOLITIKAI ÖSSZEFÜGGÉSEI

II.1. Az Új Selyemút geopolitikai jelentősége – a XXI. századi Selyemút²

A több mint 2000 esztendővel ezelőtt Kínától a Római Birodalomig terjedő Selyemút rendkívül fontos szerepet játszott az ázsiai, európai és afrikai országok kereskedelmi, kulturális és politikai párbeszédeiben. A Selyemút nem egy jól behatárolható, lekövezett, ókori szupersztráda volt, hanem egy folyamatosan változó, multifunkcionális hálózat, amely lényegében csak a karavánvezetők, katonák és felfedezők párhuzamos térképein és személyes kapcsolataiban létezett.

A XXI. század elején a Selyemút újjáéledt. Vasúti és tengeri útvonalak, gázvezetékek, diplomáciai utak, kulturális és oktatási együttműködések hálózakká be az ázsiai kontinenst egészen Európáig és Észak-Afrikaig. A kínai diplomácia prioritása egyértelműen az, hogy megkezdje az „Egy Övezet, Egy Út” stratégia megvalósítását, azaz kiépítse az Új Selyemút Gazdasági Övezetet. Kína nem a világ, hanem a saját kérdéseire válaszol: több sín, több hajó, több csővezeték, több Selyemút, a nagy játszmák helyett.

A munkaerő, a tőke és a technológia áramlása jelentősen növeli az Új Selyemút országainak hatékonyságát és versenyképességét. Az új belépőknek pedig már meglévő, aktív csomópontokhoz érdemes csatlakozniuk, amivel csak erősítik egy hálózat HUB-jait – felgyorsítva az új centrumok kialakulását is. A kínai Selyemút ragadós példa lehet, a tagállamokat csatlakozásra csábítja, a regionális nagyhatalmokat pedig saját hálózat kiépítésére (pl. Eurázsiai Unió, USA–EU szabadkereskedelmi megállapodás, Brazília köré csoportosuló latin-amerikai államok vagy a kistigrisek szövetsége). A modern Selyemút alapja a hosszú távú beruházások, az infrastruktúra és tudásmegosztás,

2 A tanulmány a HUG magazin 2016./3. számában megjelent tanulmányokból – a szám bevezetője (CSIZMADIA N. p. 3.); Egy Övezet, Egy Út (ESZTERHAI V. pp. 8–17.); A történelmi Selyemút (HORVÁTH Z. – KISS A. pp. 20–33.); Magyarország a Selyemúton (MATOLCSY GY. pp. 92–103) –, valamint a Geopillanat című könyv 12. fejezetének szakmai elemzéseiből – Selyemút a 21. században (CSIZMADIA N. pp. 162–173.) – épül fel, és azok szerkesztett változata.

a többszintű és párhuzamos hálózati rendszerek, valamint a kölcsönös bizalom. Mindezt pedig egy lokális problémákra koncentráló, átfogó globális stratégia fogja össze.

A Selyemút-modell nem csupán globális politikai döntések körében alkalmazható, de hasznos lehet a vállalati szférában is, az állami, valamint a „business to business” (B2B) kapcsolatokban, sőt akár a személyes hálózatokban is.

Az „Egy Övezet, Egy Út” – azaz a kínai Új Selyemút újjáépítésének célja, hogy megváltoztassa a világtörténelem menetét, azzal hogy Eurázsia szerepét újra a gazdasági, politikai, kulturális, stb. élet középpontjává teszi, megtörve a tengeri hatalmak évszázados dominanciáját. Kína terveinek a megvalósulására természetesen nincs garancia. A megváltozó geopolitikai helyzet azonban az európai országokat – közöttük Magyarországot is – arra készíti, hogy ártértékeljék a helyüket a világban. Magyarország számára az Egy Övezet, Egy Út magában rejtje azt a lehetőséget, hogy a tengerektől való távolsága miatt sokáig perifériának tartott ország ismét betöltse az összekötő híd szerepét.

Az Egy Övezet, Egy Út geopolitikai jelentősége a történelmi távlatban

A német földrajztudós, Ferdinand von Richthofen által 1877-ben megalkotott Selyemút kifejezés a mai napig sokszor egy misztikus és mesészerű képet kelt az emberekben. Valójában a régi Selyemút a világ egykor legkiterjedtebb kereskedelmi hálózata volt, amely a nagy földrajzi felfedezések kezdetéig a világ gazdaság tengelyeként összekapcsolta a Föld legfontosabb civilizációs és gazdasági központjait. Bár az egykori gazdasági és kulturális jelentősége leáldozott – annak ellenére, hogy egyes útvonalait, szakaszait még a XX. századig használták, az elmúlt évtizedekben újra napirendre került a feltámasztása, amelynek az adott igazi lendületet, hogy a Kínai Népköztársaság elnöke, Hszi Csin-ping 2013-ban hivatalosan is külpolitikájának középpontjába emelte. A következőkben az Új Selyemút és a XXI. Századi Tengeri Selyemút, összefoglaló néven Egy Övezet, Egy Út program várható jelentőségét vizsgálom meg a formális geopolitikai elméletek tükrében.

A régi Selyemút és történelmi jelentősége

A régi Selyemút a – döntően földrajzi környezet által kijelölt (folyómedrek, hágók, stb.) – regionális kereskedelmi utak összekapcsolódásából jött létre a megközelítően a Kr. e. II. században. Az útvonalak két központi ága kelet–nyugati irányú volt, összekötve a Földközi-tenger mellékét és Kínát, de emellett magához kapcsolta a Hinduszáni-félszigetet, Közép-Ázsiát és Afrikát is. Viszonylag új felfedezésnek számít, hogy a szárazföldi közlekedési tengely mellett létezett egy tengeri kereskedelmi útvonal is Kína és a Perzsa-öböl között, amely a Tengeri Selyemút elnevezést kapta. A Selyemút kereskedelmi és gazdasági szerepén túl, a Nyugat és a Kelet nagy civilizációinak is találkozási pontja volt, egy olyan csatorna, amely lehetőséget adott az információ, gondolatok, eszmék, vallási tanok, művészeti stílusok, technológia cseréjére.

Az ókorban, gazdasági értelemben Eurázsia, és a hozzá szorosan kapcsolódó észak-afrikai övezet lényegében a világgazdaság tengelyét jelentette. A világgazdaság központjai a nagy szárazföldi agrár birodalmak voltak, amelyek a regionális utak összekapcsolásáig csak nagyon szórványos érintkeztek egymással. A nagy agrár birodalmak fontossága abban áll, hogy mezőgazdasági termelésük jelentős népességgkoncentrációt alakított ki, létrehozva a föld legjelentősebb piacait. Az egyre növekvő városaik pedig fejlett és specializálódott kézműves ipart hívtak életre. A Selyemút az által, hogy összekapcsolta a piacokat és termelőket, biztosította az egyes területek specializált termékei közötti cserét. A kereskedelem révén a közvetítő területek (pl. oázisvárosok) is meggazdagodtak, nem véletlen hogy a jelentősebb hatalmi centrumok igyekeztek a Selyemút minél nagyobb területét ellenőrzésük alá vonni. Ez azonban teljes egészében soha, egyetlen hatalomnak sem sikerült.

Európa ennek a Selyemút alkotta világgazdasági övezetnek volt az egyik központja, de koránt sem a legfontosabb. A kontinens gazdasági súlypontját pedig ebben az időszakban még nem Nyugat-Európa, hanem a kereskedelemben sokkal nagyobb szerepet játszó Mediterrán-térség és különösen az itáliai városállamok (pl. Velence, Genova) jelentették. Földrajzi okokból kifolyólag Kelet-Európa jelentősége is messze meghaladta a mait, amelyen belül Magyarország a balkáni kereskedelmi úton keresztül a rendszer integráns részének volt tekinthető, amely jelentősen hozzájárult kora nagyhatalmi státuszához.

A régi Selyemút jelentőségének hanyatlása, és ennek geopolitikai magyarázatai

A több mint ezer évig virágzó Selyemút a nagy földrajzi felfedezések nyomán fokozatosan elvesztette a globális jelentőségét és hamarosan feledésbe merült. Mi áll ennek a drasztikus változásnak a háttérében? Az egyik közkeletű vélemény szerint a Török Birodalom kialakulása volt a döntő tényező, amely sikerrel hajtotta a Mediterrán-térség nyugati felét uralma alá. Bár az isztanbuli udvar komoly adókat vetett ki a távolsági kereskedelemre, ez még önmagában nem okozta volna a Selyemút jelentőségének a visszaszorulását. A valódi okot a tengerhajózás megerősödése jelentette, köszönhetően az új technológiáknak, mint az iránytű, a biztonságosabb hajók, stb. A tengerhajózás forradalma pedig alapjaiban alakította át a Föld geopolitikai képét.

Az amerikai Alfred Thayer Mahan admirális 1890-ben megjelent, „A tengeri hatalom hatása a történelemre 1660 és 1783 között” (*The Influence of Sea Power upon History, 1660–1783*) című geopolitikai munkájában fejtette ki a tengereknek a szárazföldhöz képest nyújtott előnyét. A tengereken a tér bármelyik pontja összeköthető, emellett lehetőség van nagy mennyiségű áru szállítására olcsón, és – a hajózási technikai fejlődésnek köszönhetően a XVI. századtól – sokkal biztonságosabban is. Mindezen jellemzők miatt a tenger különösen alkalmas volt a kapitalista piacgazdaság kialakulásának elősegítésére, amelynek lelkét a megtermelt javaknak a kereslet és a kínálat alakulása szerinti cseréje jelenti. A tengeri kereskedelem képes volt globális szinten és relatíve olcsón biztosítani az egyes földrajzi egységek közötti felesleg cseréjét. Mindezt összehasonlíthatatlanul olcsóbban és nagyobb mennyiségben, mint korábban az addig döntően szárazföldi kereskedelmet jelentő Selyemút. Ennek eredményeként megkezdődött a globális kapitalista világgazdaság térhódítása (MAHAN, A. TH. 1890).

A tengeri kereskedelem fellendülésének a kérdése természetesen összefüggött azzal hogy, ki képes a szállítási útvonalak fölötti hatalmat gyakorolni. Óriási kiterjedése miatt a tengert látszólag nehéz uralni. Mahan azonban amellet érvelt, hogy földrajzi okokból valójában nem kell az óceánokat teljesen lefedve uralni. A tengeri kereskedelmi útvonalak ugyanis rendelkeznek kritikus pontokkal (tengerszorosok, egyes kikötők, stb.). A tengeri hatalomnak tehát nincs más feladata, mint ezeket a

stratégiai jelentőségű pontokat ellenőrzése alatt tartani. Haditengerészeti támaszpontok létesítésével, a tengeri útvonalak folyamatos biztosításával pedig megnyílik a cél a birodalom építésre, egy olyan birodalomé, amely hatalma felülmúlja a szárazföldi nagy birodalmakét is. Természetesen ez elsősorban nem a területek elfoglalását jelentette, sokszor csak más államok viselkedésük irányítását, a szabályok elfogadásának a kikényszerítését

A tengeri kereskedelemmel az áruk cseréjéből befolyt haszon, amely a kapitalizmus globális terjedésével járt, valamint a kereskedelmi utak feletti ellenőrzés korábban ismeretlen erejű hatalmat adott az európai országok kezébe. Először a portugálok és spanyolok, majd a hollandok és végül az angolok terjesztették ki befolyási övezetüket. Hatalmuk együtt járt a nagy szárazföldi birodalmak megnyitásával, hagyományos társadalmi-gazdasági rendszerüknek a kényszerű átalakításával. A legutolsó áldozat a Qing-kori Kína volt, amelyet az ópium becsempészésével és kisebb pontszerű támadásokkal sikerült térdre kényszeríteni. A világtengerek fölötti első globális hegemon hatalom a Brit Birodalom volt, amely közvetlenül az uralma alatt tartotta a világ népességének a negyedét, és hatalma elég erős volt ahhoz, hogy érdekeit a világon bárhol megvédje.

A XX. század elejére azonban Nagy-Britannia súlya megingott, míg egyesszárazföldi hatalmak, mint Németország és Oroszország dinamikusán fejlődtek. A második ipari forradalom (XIX. század második fele) eredményeként rohamosan terjedő vasút átalakította a világ közlekedési kapcsolatait, amely a kor embere szemében azt tükrözte, hogy a tengeri hatalmak ideje lejárt. Nem véletlen, hogy a tengeri hatalom szupremáciáját megkérdőjelező, később a geopolitikai gondolkodás atyjának és máig egyik legnagyobb hatású képviselőjének tartott Halford J. Mackinder 1919-es könyvében (MACKINDER, H. J. 1942) az alábbi megállapításra jut: *„Aki uralja Közép- és Kelet-Európát az parancsol a Heartlandnek”*. *„Aki uralja a Heartlandot, az parancsol a Világszigeteknek”*, *„Aki parancsol a Világszigetek, az uralja a Világot”*. Mackinder elmélete tehát újra Eurázsia és Afrika, mint világsziget egységében gondolkodik, ahol a földrajzi értelemben középső terület (ezt először Pivot, majd Heartland névvel jelölte) fölötti kontroll a meghatározó. A szárazföldi nagyhatalmak azonban nem tudták a világsziget fölötti uralmat megvalósítani: először Németország (első és második világháború), majd a Szovjetunió is kudarcot vallott. Ez részben a tengeri hatalmak (Nagy-Britannia és az Amerikai

Egyesült Államok³) politikájának az eredménye volt, másodsor annak a következménye, hogy a vasúti szállítás és a megjelent közúti és légi szállítás sem volt képes a tengeri szállításnak valódi versenytársa lenni. Míg a vasúti és közúti szállítás regionálisan jelentős lett, nagy távolságok esetében továbbra is a tengeri áruszállítás maradt a leghatékonyabb mód.

Nagy-Britannia hegemon hatalmi helyzete a XX. század közepére összeomlott, helyét pedig sikeresen vette át az Amerikai Egyesült Államok. Bár az USA gazdasági potenciáljának köszönhetően a geopolitika valamennyi területén (légi erő, kibertér, stb.) vezető hatalommá vált, világpolitikai szerepe továbbra elsősorban a világtengerek fölötti hatalomgyakorlás eredménye. Az USA hatalma ráadásul a világ legtöbb állama számára nem csupán kényszer, de számos előnnyel is jár, ugyanis biztosítja a kapitalizmus globális kereteit – döntően az amerikai állam költségein (globális közjó). Az USA által diktált szabályok szerint játszani így kifizetődőbb lett, mint fellépni ellene. Ezt mutatja a Szovjetunió és Kína példája is. Míg az előbbi nem bírta az USA gazdasági dinamizmusa támasztotta kihívást, Kína a Deng Xiaoping által 1978-ban meghirdetett „Reform és Nyitás” politikája azt tükrözte, hogy a kelet-ázsiai állam hajlandó az USA szabályai szerint játszani. A jutalom nem maradt el: Kína tengerparti területei rendkívül hatékonyan integrálódtak a világkereskedelembé és az emberiség modern kori történelmének egyik leggyorsabb gazdasági felzárkózása indult meg.

4 vallás és 4 birodalom

A történelmi Selyemút négy birodalmat kötött össze: a Római Birodalmat, a nyugat-ázsiai Parthus Birodalmat, a közép-ázsiai Kusán királyságot és a kelet-ázsiai, kínai Han birodalmat. A Ku..u. IX. századtól aztán az ázsiai és az európai kontines politikai és gazdasági rendjének átalakulásával és a tengeri hajózás fejlődésével az utóbbi egyre nagyobb

---

3 Az USA geopolitikai koncepciójának a középpontjában a hidegháború elején a Mackinderi elmélet Spykman általi továbbfejlesztéséből kialakult megközelítés dominált. A terület, amit Spykman elméletének középpontjába helyezett, a Mackindernél belső vagy marginális ívnek nevezett övezet, melyet ő „peremterületként” (Rimland) határozott meg. A térség a magterület és az azt körülvevő óceánok között helyezkedik el, így egyfajta ütközőzóna szerepét bírva a szárazföldi és tengeri hatalmi központok között. Az USA biztonságára nézve a legnagyobb fenyegetés, ha egyetlen hatalmi tömb uralja az egész peremterületet.

szerepet kapott a kereskedelem terén. A Selyemút menti elveszett civilizációk felkutatására elsőként a magyar származású Stein Aurél (1862–1943) indult el.

Annak, aki az ókorban vagy a középkorban a Selyemúton utazni kívánt, egy tulajdonsággal biztosan rendelkeznie kellett: a veszélyek helyes felmérésének képességével – vagy semmibe vételével. Mert igen könnyű volt irányt téveszteni a behavazott hegyekben, a barátságtalan sivatagokban, a végtelen tengereken, és gyakran végződött halállal a vállalkozás.

A Selyemút kialakulása óta minden civilizáció összefonódott egymással

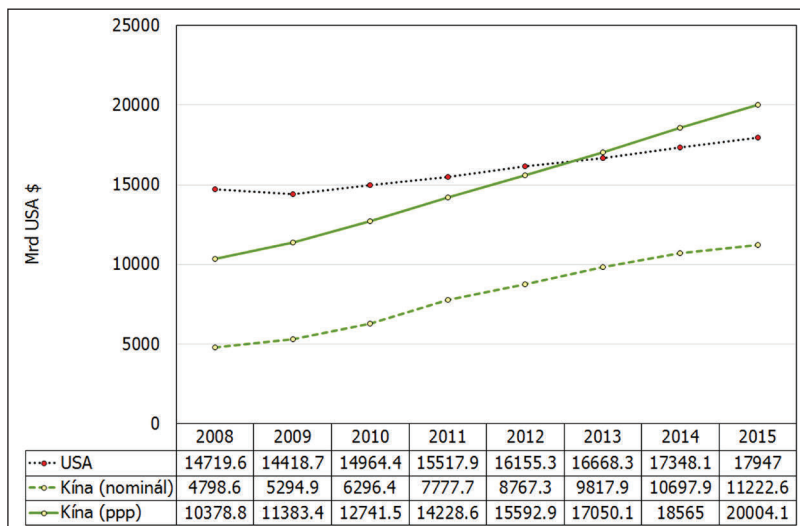
A Selyemút hálózatának segítségével az emberek jöttek-mentek nyugatról, keletre, vagy keletről nyugatra. Kínába hoztak értékes állati eredetű termékeket, ékszereket, illatszereket, üvegtermékeket, arany- és ezüstterméket is. Emellett a közép- és nyugat-ázsiai zeneművészetet, táncművészetet, konyhaművészetet és ruhádivatot is elterjesztették Kínában. A Selyemút segítségével a kínai termékeket és technikát is elvitték Nyugatra, nevezetesen a selyemtermékeket, a lakktárgyakat, a porcelántermékeket, a lőport, az iránytűt, némely földművelési eljárást, a selyemhernyó-tenyésztést, a papírkészítés módszerét, a könyvnyomtatási technikát stb.

Kína felemelkedése és Egy Övezet, Egy Út kezdeményezésl

Kína rendkívül sikeres világgazdasági integrációja és hatalmának gyors növekedése kényes helyzetet eredményezett, ugyanis egyre inkább kihívást jelent a világ legjelentősebb hatalmának, az Egyesült Államoknak. A dolog pikantériája, hogy Kína pont az USA szabályait követve erősödött meg, és vált potenciális globális nagyhatalommá és vetélytárssá. Mivel a kínai vezetés tartott attól, hogy az USA előbb-utóbb valamilyen formában megakadályozza majd Kína felemelkedését, ezért külpolitikájukban önmérsékletre intették magukat. Ez a Teng által meghirdetett „alacsony aktivitású” külpolitikában öltött testet, amelynek

célja Kína gyors erősödésének az elfedése volt⁴. A 2008-as pénzügyi válság volt az, amely egyértelművé tette Kína regionális szerepének a megváltozását és lépésre kényszerítette a térség II. világháború óta vezető hatalmának számító Egyesült Államokat (4. ábra).

4. ábra: Az USA és Kína GDP és éves teljesítménye (nominál és vásárlóerő-paritáson számított érték)

Adatforrás: WORLD DATABANK honlapja⁵

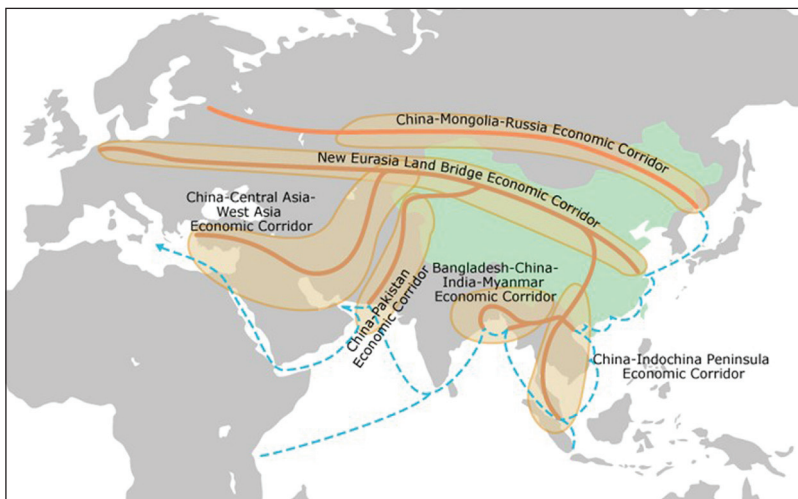
Hillary Clinton amerikai külügyminiszter 2011 októberében egy új geopolitikai koncepcióval állt elő, amely „*Pivot to Asia*” (fordulat Ázsia felé) néven vált ismertté (CLINTON, H. R. 2011). A Pivot fordulatot hozott az amerikai külpolitikába az által, hogy az Egyesült Államok elkötelezte magát a kelet-ázsiai status quo, valamint saját regionális vezető szerepének a fenntartása iránt. A Pivot lényegében egy olyan katonai, politikai és gazdasági célokat magába foglaló geopolitikai terv, amelynek célja, hogy

4 冷静观察，站稳脚跟，沉着应付，韬光养晦，善于守拙，绝不当头 Illetve más formában is ismert: 冷静观察，站稳脚跟，沉着应付，韬光养晦，善于守拙，绝不当头，有所作为, amely utolsó négy karakter jelentése: addig pedig csináljunk valamit. Sokak szerint ez jobban tükrözi a Deng az 1990-es években jellemző időszakot, mert a kínai vezetésnek nem feltétlenül volt pontos elképzelése arról, hogy mit kellene csinálni.

5 <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators> – 2016. 08. 03.

ellensúlyozza Kína ambícióit. Az USA a Pivot keretében megerősítette szövetségi kapcsolatait a térségben, modern katonai eszközökkel felszerelve Kína legfontosabb riválisainak számító államokat (Fülöp-szigetek, Japán, Vietnám), valamint megkezdte katonai potenciálja jelentős részének átcsoportosítását a térségbe. Ezzel párhuzamosan bejelentették a *Trans-Pacific Partnership* (TPP) létrehozásának célját, amely egy Kínát nem magában foglaló szabadkereskedelmi övezetet jelentene a régióban. A Pivot az USA egy olyan stratégiai gyűrűbe fogta Kínát, amelyből mindenképpen ki kell törnie. Kína azonban kényes helyzetbe került: felemelkedése folytatása érdekében továbbra is szüksége van a békés nemzetközi környezetre, és a konfliktus elkerülésére az USA-val. Mivel hagyományosnak tekinthető kelet és délkelet-ázsiai érdekszférájában az USA fokozott jelenlétének a háttérbeszorításához erősebb flottára lenne szüksége, Kínának új lehetőségeket kellett keresnie. Ezt a célt hivatott az Egy Övezet, Egy Út program megvalósítani, amelyet egyben a korábbi alacsony intenzitású külpolitikájának a végét, és Kína új hatalmi helyzetéhez méltó nemzetközi aktivitást jelent.

5. ábra: Az Egy Övezet, Egy Út gazdasági folyosói
 Forrás: HONG KONG TRADE DEVELOPMENT COUNCIL honlapja⁶

6 http://china-trade-research.hktdc.com/resources/MI_Portal/Article/obor/2015/07/470675/1449545116751_en_470675.jpg – 2017. 06. 01.

Hszi Csin-ping, a Kínai Népköztársaság elnökének 2013-ban meghirdetett Új Selyemút (vagy a későbbi nevén Egy Övezet, Egy Út) projektje a pekingi tervek szerint egy-két évtizeden belül olyan több mint hatvan országot érintő gazdasági övezetet hoz létre, amely újradefiniálja Kína ázsiai, európai és afrikai kapcsolatrendszerét. Ennek első, nagyléptékű építési szakasza várhatóan a 13. ötéves terv időszakára (2016–2020) esik. Az Övezet új, és már meglévő közúti, vasúti, olaj- és gázvezeték és optikai hálózathoz összekapcsolásából áll, kiegészülve egymással együttműködő ipari parkokkal, logisztikai központokkal és tengeri kikötőkkel, átírva ennek a hatalmas régióknak a termelő központjai, piacai és nyersanyagforrásai közötti hagyományos kapcsolatokat. Az infrastruktúra mellett, a program kiegészül kereskedelmi, befektetési és pénzügyi együttműködéssel (OPINION 2012). A régi Selyemúthoz hasonlóan a gazdasági aspektus mellett az Egy Övezet, Egy Út nagy hangsúlyt fektet a kultúra, a kutatás és fejlesztés, és az oktatás területén történő együttműködésre, ösztöndíj és csereprogramokat nyújtva diákoknak, szakértőknek, kutatóknak, támogatva a turizmust stb.). A szárazföldi övezet összesen hat „gazdasági folyosóból” áll, amelyek az új gazdasági övezet artériáiként foghatók fel új színvonalú (5. ábra) (MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, CHINA 2015a).

Mi is pontosan az Új Selyemút? Bár a kínai kormány határozottan elutasítja (MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, CHINA 2015b), hogy az Egy Övezet, Egy Útra geopolitikai tervként hivatkozzanak (a hivatalos megfogalmazás szerint: *changyi*, amely megközelítőleg a közös jó érdekében történő cselekvésre való felhívást jelent), valójában egy olyan projektről van szó, amelynek célja a világ gazdaság tengelyét ismét áthelyezni az óceánokról a szárazföldre. Az Egy Övezet, Egy Út központi ígérete, hogy helyreállítja Eurázsia egykori gazdasági, politikai és kulturális, „történelmi” szerepét (WANG, Y. 2015). Az Egy Övezet, Egy Út azt állítja, a gazdasági folyosói révén képes lesz a jelenleg elsősorban a tengeren összekapcsolódó gazdasági centrumokat összekötni. Természetesen ez nem jelenti a tengertől való teljes elfordulást, amit az is mutat, hogy program fontos része a XXI. Századi Tengeri Selyemút. De a szárazföldi kapcsolatok élveznek nagyobb figyelmet, ami történelmi szempontból a XVI. századtól tartó, „tenger központú” időszakkal való szakítást is jelent. Politikai értelemben az Egy Övezet, Egy Út tervvel Kína kísérletet tesz a Pax Americana fokozatos felszámolására, és a Pax

Sinica korának ázsiai bevezetésére (Ekman 2015). A hegemon hatalom jellemzői a nemzetközi kapcsolatok definíciója szerint, a versenytársakat felülmúló gazdasági és katonai hatalom, valamint az államközi rendszer feletti ellenőrzés a nemzetközi intézményeken keresztül. Az első kritériumot Kína Ázsián belül kétség kívül megvalósította és megfigyelhetjük, hogy megkezdődött a nemzetközi intézményrendszer átalakítására tett kísérlet is. Megkezdte működését 100 milliárd amerikai dollár kezdőtőkével megkezdte működését a pekingi székhelyű Ázsiai Infrastrukturális Fejlesztési Bank (AIIB), amely kiegészül a Selyemút Alappal és BRICs-csoport Új Fejlesztési Bankjával, amely 2020-ig szintén 100 milliárd dollár értékű devizalappal fog rendelkezni. Ehhez kapcsolódnak még a Kína által támogatott nemzetközi együttműködések, mint pl. a Sanghaji Együttműködési Szervezet, a Boao Forum, stb. A Pax Americana felszámolása azonban, a kritikus hangok ellenére (MEARSHEIMER, J. J. 2014), valószínűleg Kína direkt konfrontációt kerülő stratégiai hagyományainak megfelelően⁷ inkább fokozatosan, és a meglévő rendszer számos elemét magába olvasztva megy majd végbe. A Pax Sinica azonban csak akkor lesz sikeres, ha Kína nem csupán barátokra, de szövetségesekre is szert tesz. Ezzel kapcsolatban azonban továbbra is vita van a kínai vezetésen belül, ugyanis a szövetségesi kapcsolat ellenkezik a Népköztársaság külpolitikai elveivel (Yan 2015; Chinafocus 2015; Chinadaily 2015). Mindezek ellenére napjainkban az Új Selyemút egyik kulcsállama, Pakisztán de facto Kína szövetségesének tekinthető (Yan 2011).

Az Egy Övezet, Egy Út geopolitikai kihívása

Mint a történelmi példákból láttuk a szárazföldi hatalmak korábban nem voltak képesek a tengeri hegemon hatalmak uralmát megtörni. Ennek alapvetően két oka volt: a tengeri hatalmak politikája és a technológiai szint, amely nem tette lehetővé a földrajzi tényezők legyőzését.

7 A kínai stratégiai kultúrájával (strategic culture) kapcsolatban jelentős vita van a nemzetközi szakirodalomban. Ellene: Wang Yuan-kang: *Harmony and War: Confucian Culture and Chinese Power Politics*, Columbia University Press, 2010. és Alastair Ian Johnston: *Cultural Realism: Strategic Culture and Grand Strategy in Chinese History*, Princeton University Press, 1998. ng az 1990-es években jellemző időszakot, mert a kínai vezetésnek nem feltétlenül volt pontos elképzelése arról, hogy mit kellene csinálni.

Az Új Selyemút ténylegesen veszélyt jelent az amerikai hatalmi érdekekre, mert kísérletet tesz arra, hogy olyan területeken (Dél-Ázsia, Közép-Ázsia, Közel-Kelet) jelenjen meg Kína, ahol az USA jelenléte az Obama-kormány időszakában, részben az USA külpolitikájának új csendes-óceáni fókusza miatt, meggyengült. Bár USA maga is meghirdetett korábban egy Selyemút programot (U.S. DEPARTMENT OF STATE 2016), ennek léptéke nem ér fel a kínaival és továbbra sem egyértelmű, hogy az amerikai vezetés rendelkezik-e az Egy Övezet, Egy Út program megakadályozására vonatkozó konkrét stratégiával. Nem csupán az amerikai, de az orosz pozíciókra is hatást gyakorol a kínai terv, mindenek előtt Közép-Ázsiában. A Szovjetunió felbomlása után továbbra is hagyományosan orosz érdekszférának számító területen az elmúlt években felerősödött kínai gazdasági jelenlétet az Egy Övezet, Egy Út terv tovább erősíti, amit a nemzetközi szankciók és a szénhidrogén alacsony ára miatt gazdasági problémákkal küszködő Oroszország egyre kevésbé tud megakadályozni. Ráadásul az orosz–kínai viszony folyamatosan javul, köszönhetően elsősorban Oroszországnak a krími konfliktus nyomán kialakult elszigetelődött helyzetének. A kínai segítségnek azonban nagy ára van, Oroszország egyre inkább másodrangú szereplővé válik és egyre inkább függő helyzetbe kerül Kínától (GABUEV, A. 2015). India számára az Egy Övezet, Egy Út, egyaránt tartogat lehetőségeket és kihívásokat. Míg a kínai–pakisztáni Gazdasági Folyosó és Kínának az Indiai-óceánon történő lehetséges megjelenése miatt vonakodik a programban részt venni, tőkeszegénysége és infrastrukturális fejletlensége miatt gazdaságilag mégis érdekelt abban, hogy aktívan részt vegyen a projektben. Végül a kínai tervekben nagy szerepet kap az Európai Unió. A közös, elsősorban gazdasági érdekek mentén történő közeledés szintén gyökeres változást hozhatna a második világháborút követő nemzetközi rendben.

Az Egy Övezet, Egy Út terv megvalósulásával kapcsolatban felmerülő kételyek egy része – a térség államainak kulturális, politikai, gazdasági diverzitásán, illetve sok esetben az egymásnak feszülő érdekeken túl – gyakorlati–technikai jellegű. Sokan úgy vélik, hogy az Új Selyemút tervben kitűzött kereskedelmi, áruforgalmi célok megvalósítása a földrajzi akadályok, és sok esetben a biztonsági kockázat miatt sosem lehet nagy tömegű áru szállításban versenyképes a tengeri útvonalakkal. A kínai remények szerint azonban rendelkeznek azokkal a pénzügyi és technológiai erőforrásokkal, amellyel képesek a földrajzi korlátokat

kiküszöbölni. A kínai tervek ráadásul nem csupán a jelenleg rendelkezésre álló technológiára építenek, mivel a gazdasági folyosókat lépésről, lépésre, akár több évtizedes időtávlatban kívánják megvalósítani. Továbbá nem feltétlen a nagy mennyiségű tengeri szállítás számára kívánnak alternatívát biztosítani, hanem már a jövő gazdasági igényeinek kiszolgálása a cél⁸.

A békés építkezés, Selyemút a XXI. században: „One Belt, One Road”

Az amerikaiak úgy gondolják, Kína az USA oldalán áll, de Oroszország szerint épp hogy az oroszokkal tart, eközben Kína egy harmadik utat választ: csak magára támaszkodik, és békés eszközökkel, együttműködésekkel, transznacionális fejlesztésekkel, infrastruktúra építésével, valamint beruházásokkal törekszik globális hatalmi státusz elérésére.

A kínai diplomácia prioritása 2015-ben egyértelműen az, hogy megkezdje az ún. „Egy Övezet, Egy Út” („One Belt, One Road”) gazdasági kezdeményezés megvalósítását, vagyis hogy a jövőben működésbe lendüljön az „Új Selyemút Gazdasági Övezet” („Silk Road Economic Belt”) és a „XXI. Századi Tengeri Selyemút” („21st Century Maritime Silk Road”). Az előbbi szárazföldön kapcsolná össze Kínát és a többi közép- és nyugat-ázsiai országot Európával, míg az utóbbi Délkelet-Ázsián és Afrikán át vezetne Európába. A projekt Kínát is beleszámítva összesen 65 országot érint, többek között Sri Lankát, a Maldív-szigeteket, Görögországot, Kenyát, Indonéziát, Afganisztánt, Iránt és Olaszországot.

A beruházásokat a kínai kormányzat kezdeményezésére létrehozott nemzetközi beruházási alap, a Selyemút Alap (Silk Road Fund) finanszírozza. Az alapba kínai részről már mintegy 40 milliárd dollár került, az összeg körülbelül 65 százaléka a devizatartalékokból kerül felhasználásra, a többit pedig az Állami Befektetési Alap, a China Investment Corp., valamint a Kínai Fejlesztési Bank adja hozzá.

2014 nyarán Peking kezdeményezésére a Brazíliát, Oroszországot, Indiát, Kínát és Dél-Afrikát tömörítő BRICs-csoport megállapodott abban, hogy 100 milliárd dolláros tőkével, sanghaji központtal létrehozzák az

⁸ Ebben kulcsszerep hárul Kína új típusú, 4.0-ás ipari fejlődése (Made in China 2025 program), és az ország egyre hatékonyabb K+F kapacitása.

Új Fejlesztési Bankot, amely a feltörekvő országok infrastrukturális fejlesztéseit támogatja. 2014 ősszel Kína új ötlettel állt elő és 50 milliárd dollár felajánlásával megkezdte a pekingi székhelyű Ázsiai Infrastruktúra Befektetési Bank (AIIB) szervezését. A bank 100 milliárd dollár alaptőkével 2016 januárjában meg is kezdte működését.

A kínai törekvések annak az útkeresésnek a részei, amely egyrészt a valaha elszigetelt bértermelő kelet-ázsiai ország gazdasági modellváltásából, másrészt a regionális hatalmi státusz megerősítésének szándékából, illetve a globális hatalmi ambíciókból fakad. Kína globális gazdasági expanzióra törekszik, eközben beleszólást kér a nemzetközi pénzügyi viszonyokba. Kína grandiózus kereskedelmi és fejlesztési projektje, az Európát és Kelet-Ázsiát összekötő „Egy Övezet, Egy Út” („One Belt, One Road” – OBOR). A Föld népességének 64 százalékát és a világ GDP-jének 29 százalékát érintő vállalkozás a kínai külpolitika zászlóshajójaként és az ázsiai nagyhatalmi sakkjátszma részeként jelenik meg. Megfigyelők azt találgatják, hogy Kína egyre dominánsabb jelenléte milyen változásokat hozhat például azokban az ázsiai régiókban, ahol az Egyesült Államoknak, Indiának vagy éppen Oroszországnak hagyományosan és hosszabb ideje jelentős befolyása van. Egyelőre az is kérdéses, hogy a közvetve vagy közvetlenül érintett államok miképpen reagálnak a kínai kezdeményezés stratégiai, politikai és biztonsági következményeire. Kína a világgazdaságba történő integrációjának gyorsítását, az ország exportorientáltságának csökkentését, a belső kereslet élénkítését, a foglalkoztatás javítását és az ipart érintő többletkapacitásra történő megoldások keresését tűzte ki célul. Ezzel párhuzamosan ráadásul az ázsiai régióval és a világ többi részével való külpolitikai kapcsolatok élénkítése, a nyugati nyitás is egyre intenzívebbé vált.

64 csatlakozó ország

A kínai kormány „One Belt, One Road” kezdeményezését a világ 64 országa támogatja, ez mindenképpen politikai sikerként könyvelhető el a kínai vezetés számára. Azt mutatja, hogy Kína növekedését, világgazdaságban betöltött szerepét a nyugati hatalmak is elismerik. Azonban fontos különbséget tenni, és hangsúlyozni, hogy ez nem jelenti azt, hogy Peking elnyerte a világ vezető hatalmának szerepét. A jövőben érdekes lesz látni, hogy például miként fogják meghatározni a szervezet

fizető eszközét, ugyanis Kína nem titkolt szándéka a jüan nemzetközi fizetőeszközzé válásának elősegítése.

Peking felismerte, hogy a kelet-ázsiai regionális vezető szerep megvalósítása nem lehetséges anélkül, hogy a környezetében lévő államok számára vonzóvá tenné azt, törekvéseihez valahogy megszerezze támogatásukat. Az elmúlt néhány évben a dél-kínai tengeren kibontakozó szigetviták kapcsán tapasztalt határozott, sőt, sokak által agresszívnek tartott kínai fellépés felerősítette azokat az amúgy is meglévő (és évezredes történelmi tapasztalatokból is táplálkozó) félelmeket, amelyek Kína nagyhatalmi ambícióihoz kapcsolódnak. Az Amerikai Egyesült Államok vezetésével, az Obama elnök által meghirdetett ún. „rebalancing” politika keretében Kína elszigetelésére, de legalábbis stratégiai bekerítésére irányuló védelmi szövetségi rendszer állt fel. Ennek az alakuló szövetségi rendszernek része többek között az óvatosságra építő újrafegyverkezést elindító Japán, Dél-Korea, a Fülöp-szigetek és – a Washington tradicionális partnerének csak némi iróniával nevezhető – Vietnám. A kis és közepes méretű államok az amerikai védőernyő alá igyekeznek, a térségben pedig dinamizálódott a versenyfutás a szövetségi rendszerek kiépítésében. Új lendületet kapott ugyanakkor a Kína-ellenességben manifesztálódó nacionalizmus. Hszi Csin-ping kínai elnök érzékelte ezeknek a fejleményeknek a veszélyét, ezért igyekszik kereskedelmi–gazdasági köntösbe bújtatni a kínai állam biztonságpolitikai manővereit.

Ennek a politikának vált zászlóshajójává a kétirányú kereskedelmi és ahhoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztési tervként megjelenő Új Selyemút kezdeményezés. A cél egyfelől egy Közép-Ázsián át Európába vezető szárazföldi útvonal létrehozása, másfelől a Dél-kínai-tengertől az Indiai-óceánon és az Arab-tengeren át a Vörös-tenger, majd a Szuezi-csatorna érintésével Európába érő tengeri kereskedelmi útvonal kiépítése. A közép-ázsiai, egykori szovjet tagköztársaságok finanszírozásának jelentősége az elmaradott Nyugat-Kína stabilizációjában, valamint az energiadiverzifikációban rejlik. A közép-ázsiai infrastrukturális fejlesztések, befektetések a már említett gazdasági összefonódás okán közvetlenül hatnak a fejletlennek számító tartomány állapotára. Ugyancsak fontos, hogy a gazdasági fejlődés elősegítése révén magukban a közép-ázsiai államokban szabjanak gátat az iszlám radikalizmus terjedésének.

Kivonulásával Afganisztánból az USA elveszítette korábbi súlyát a térségben, az oroszok pedig az ukrán konfliktus következményei miatt nem

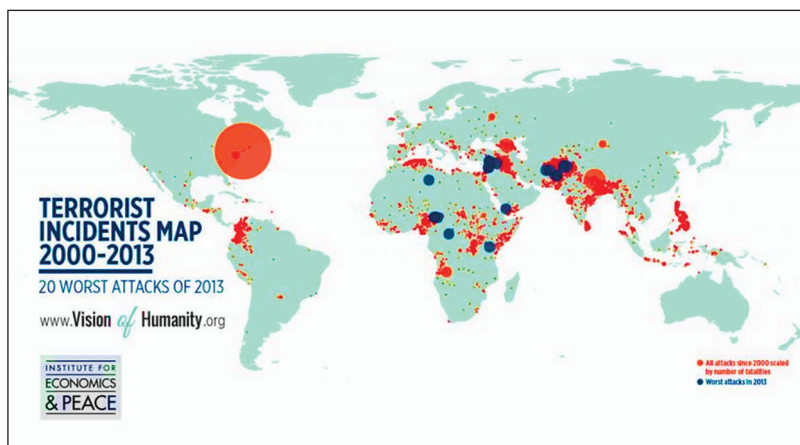
lépnek fel Kínával szemben valódi riválisként. A szárazföldi „Új Selyemút Gazdasági Övezetnek” egyelőre Közép-Ázsiát illetően van realitása, az útvonal az eredeti tervek szerint ugyanis Észak-Irakon és Szírián át érne Törökországba. Az Iszlám Állam terrorszervezet e térségben zajló harcai miatt azonban nehéz elképzelni, hogy a közeljövőben komolyan vehető szárazföldi kereskedelem haladjon erre. Még egy fontos leágazása van a Selyemútnak, mégpedig Pakisztán felé. Az Indiai-óceánon és a Malaka-szoroson át haladó útvonal megkerülésével, Pakisztánon mint Kína hagyományos szövetségesén (és partnerén India ellensúlyozásában) keresztül juthatnak kijáráthoz az Öböl-térség felé. A kínai pénzből épített gwadari kikötő (Pakisztán indiai-óceáni kijárata) már alkalmas az Arab Világból érkező import fogadására. A következő lépcsőfok a Nyugat-Kínával való szárazföldi összeköttetés megteremtése.

Amit a térkép mutat

Ha megnézzük az 1990-óta fennálló konfliktusokat, terrortámadások, az amerikai katonai beavatkozások, valamint a katonai, társadalmi, gazdasági konfliktusok helyszíneit, és erre a térképre rátesszük az Új Selyemút fejlesztési helyszíneit, illetve az Új Selyemút útvonalát, akkor a stratégiai kérdés nyilvánvalóvá válik. Miért ide összpontosulnak az amerikai katonai erők, miért fontos az USA számára, hogy megmaradhasson globális hatalma? Amerika a tengerek és a világóceánok ura. De mi van a szárazföldön? Miért fontos az Amerikai Egyesült Államoknak, hogy ne alakuljon ki egy összefüggő eurázsiai szuperkontinens Európával, Oroszországgal és Kínával?

A XXI. Századi Tengeri Selyemút kiépítésének lényege a Malaka-szorostól nyugatra található vizeken (Indiai-óceán, Arab-tenger) a kínai jelenlét erősítése, elsősorban az indiai pozíciókkal szemben. Ez kulcsfontosságú a már felvázolt amerikai vezetésű elszigetelés megakadályozására. Ez tengeri kereskedelmi útvonal emellett az Afrika és Kína közötti kapcsolatok elmélyítéséről is szól. Magyarország számára azért lehet fontos ez a tengeri útvonal, mert a Földközi-tengerre érkező kínai export- és importtermékek részben a Balkánon haladhatnak át Nyugat-Európa felé. Nem véletlenül érdekeltek a kínaiak a balkáni vasútfejlesztésben és támogatják a Belgrád–Budapest gyorsvasút kiépítését.

A 64 országot felölelő és a Kínai Fejlesztési Bank részéről a tervek szerint 890 milliárd dollárral támogatandó OBOR („One Belt, One Road”) projekt nem magányos kezdeményezés. Az Egyesült Államok sikertelen elszigetelési kísérlete után felálló kínai vezetésű Ázsiai Infrastruktúra Befektetési Bank vagy a tavaly nyáron a BRICS államokkal közösen felállított Új Fejlesztési Bank és a Contingent Reserve Arrangement elnevezésű valutaalap a külgazdasági eszközök révén építkező kínai nagyhatalmi politika részei. Az Amerikai Egyesült Államok sem tétlenkedik, jelenlegi prioritása, hogy a kínaiak nélkül is létrehozza a „Trans-Pacific Partnership” („Transzpacifikus Partnerség”) névre hallgató szabadkereskedelmi megállapodást a csendes-óceáni és a kelet-ázsiai régióban.

6. ábra: Terrorcselekmények, 2000–2013.

Egyes elemzők szerint a „One Belt, One Road” kezdeményezés lehet Kína „Marshall-terve”, amely elősegítheti a térség gazdasági integrációját és új üzleti lehetőségeket nyithat a kínai vállalatok számára. Az eddig megkezdett beruházások kapcsán jól látható, hogy Kína nem a partner országok jótékony segélyezésére készül, hanem piaci alapú, biztos megtérüléssel kecsegtető beruházások finanszírozását tervezi. Ugyanakkor, ahogy a történelmi Selyemút sem csak termékek szállítását tette lehetővé közel 2000 éven keresztül, úgy az OBOR sem csak a kereskedelmi kapcsolatok szorosabbra fűzésében, hanem a kontinensek közötti kulturális és technológiai összeköttetés megerősítésében is kiemelt

szerepet játszhat. Kína a kezdetektől fogva világossá tette, hogy a stratégia sikeressége szempontjából kulcsszerepet játszanak a kelet-közép-európai államok. Az OBOR stratégia szempontjából a térség államait tömörítő „16+1” platform az elmúlt időszakban a kínai külpolitika egyik kiemelt együttműködési mechanizmusává vált.

Annak érdekében, hogy a kínai export versenyképes maradjon az európai piacokon a növekvő termelési költségek ellenére is, elsősorban a szállítási idő csökkentésére van szükség. A korábbi beruházásoknak köszönhetően a kínai termékeket már nem szükséges a nagy észak-európai városokig (Hamburg, Amszterdam, Rotterdam) elszállítani, hiszen a hajók a szuezi csatornán való átkelést követően egyenesen a részben kínai tulajdonban álló pireuszi kikötőbe érkezhetnek. Így a korábbi, átlagosan 30 napos szállítási idő 20 napra csökkent Kína és Európa között. A Balkánon keresztül futó vasúti fejlesztések következtében további megtakarítások érhetőek el a szállítási időben, amelyek végeredményben a kínai termékek versenyképességét erősítik.

Ráadásul az OBOR mentén megvalósuló infrastrukturális fejlesztések, mint például a CPEC („China–Pakistan Economic Corridor”, „Kína–Pakisztán Gazdasági Folyosó”) stratégiaiilag fontos végpontján kialakított gwadari kikötő és a hozzákapcsolódó út- és vasútépítések több olyan kihívásra is választ adhatnak, amelyekkel a kínai vállalatok az elmúlt időszakban szembesültek.

Kína nyugati nyitása – a „One Belt, One Road” projekt négy nagy hatása

Kína kifejezett szándéka, hogy „win-win” üzleteket kössön az Övezet országaival. Az OBOR stratégia lényege, hogy olyan, a történelmi Selyemúthoz hasonló szárazföldi és vízi kereskedelmi útvonalakat hozzon létre, amelyek segítségével Kína összeköttetésben állhat mind az európai, mind az ázsiai és közel-keleti országokkal.

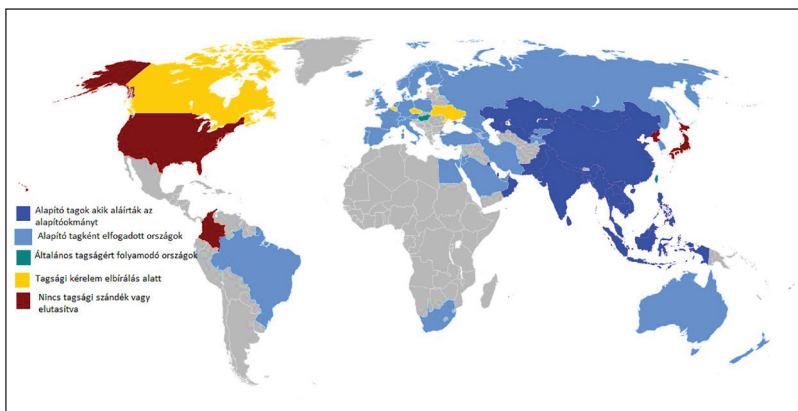
Az OBOR projekt hatásai az érdekelt országokra:

- ⊕ *Piacösztönző hatás:* Az OBOR a Kínán belül lévő régiókat nem csupán egymással köti össze, hanem a Kínán kívüli területekkel is, így ösztönzi a termelést és a kereskedelmet, több mint 4 milliárdos piacot hozva létre.

- ⊕ *Tudásösztönző hatás:* Az OBOR nagy hangsúlyt fektet az újgenerációs információs technológiákra, így a különböző régiók között az információ áramlása még kényelmesebb lesz.
- ⊕ *Hatékonyságfokozó hatás:* Az OBOR projektben kiemelten fontosnak tartják a munkaerő, a tőke és a technológia területek közötti áramlását és optimalizált eloszlását, ezzel jelentősen növelve a hatékonyságot.
- ⊕ *Együttműködést fokozó hatás:* Az OBOR stratégia kivitelezéséhez elengedhetetlenül szükséges az országok és régiók közötti együttműködés, átfogóan vizsgálva az egyes régiók fejlesztésének kérdésköreit.

Ázsiai Infrastrukturális és Befektetési Bank (AIIB)

2015 áprilisában új fejlemény következett be az Amerikai Egyesült Államok és Kína közötti stratégiai csatározásban. Eddig a huzavona során általában sosem lehetett egyértelmű győztest hirdetni, azonban ahogy márciusban lezárult az Ázsiai Infrastrukturális és Befektetési Bank (Asian Infrastructure and Investment Bank, AIIB) állandó tagok jelentkezésére kiszabott határideje, Kína első ízben könyvelhetett el magának egyértelmű győzelmet riválisával szemben. Az 57 alapító tag között 37 régióbeli (ázsiai, csendes-óceáni) és 20 régiók kívüli ország található, közöttük minden (nem hivatalos) lobb ellenére olyan kulcsfontosságú USA szövetségesek, mint az Egyesült Királyság vagy Franciaország, Németország és Olaszország, de olyanok is végül meggondolták magukat, mint Ausztrália, Thaiföld és Dél-Korea (ECONOMIST, THE 2015). Csak az USA és Japán maradt ki egyértelműen az AIIB soraiból (Észak-Korea tagsági kérelmét elutasították pénzügyi és államháztartási átláthatósági problémákra hivatkozva).

7. ábra: Az Ázsiai Infrastrukturális és Befektetési Bank tagországai

A Pax Americana vége?

Az AIIB önmagában nem nagyobb, vagy nem tűnik sem az Ázsiai Fejlesztési Bank (ADB), sem pedig a Világbank (World Bank) igazi kihívójának, azonban jelentősége nem is igazán abban rejlik, hogy mekkora alaptőkével indul. Amikor alternatív világrend-építésről van szó, akkor már a pusztasága léte és széles, inkluzív tagsága önmagában is figyelemre méltó.

A hegemon-elméletekben kulcsszerepet játszik, hogy a hegemon (legyen szó világ- vagy csak regionális szintről) politikai, katonai és gazdasági hatalmát egy kiépített intézményrendszeren keresztül tudja gyakorolni, és az új szabályokat ezeken keresztül tudja rákényszeríteni a nemzetközi közösségre. Az USA helyzetét, és így a Pax Americana korszakát még a második világháborútól eredeztetjük: ugyan gazdasági fölényrel már az 1870-es évektől rendelkezett, a britektől csak a Land Lease Act-en keresztül nyerte el a tengeri támaszpontok és így a világkereskedelmi útvonalak feletti felügyelet jogát, ezzel egyszerre megszerezve a katonai és gazdasági vezető szerepet Nagy-Britanniától. Ezt követően kiépítette a Bretton Woods-i rendszert, mely az IMF és a Világbank felállításával egyértelműen az USA fölényére épült, illetve a Marshall-segéllyel segített talpra állítani (és fellelőpiaccá alakítani) a háborúban megrokkant Európát (FLEMING-WILLIAMS, M. 2015).

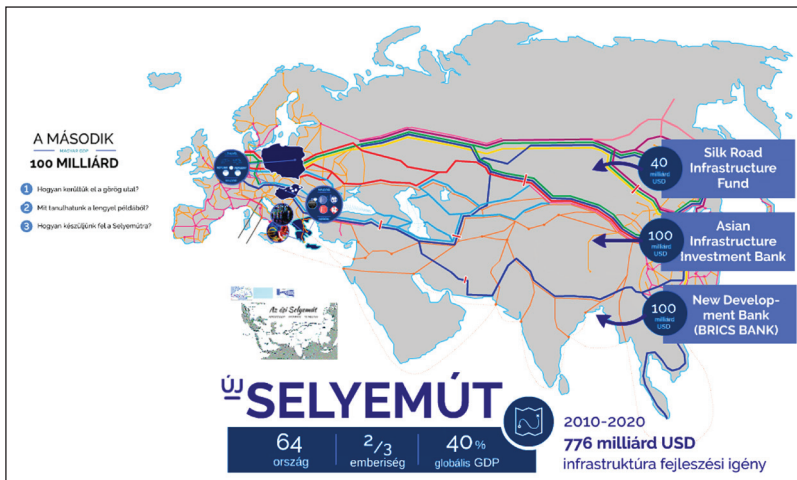
Azonban ebben a rendszerben Kína felemelkedése (2014-ben vásárlóerő-paritáson meghaladta az USA gazdaságát) feszültségeket

jelent. Pekingben egyre komolyabb frusztrációt okoz, hogy a Világbank kvótarendszerében meglehetősen alul van reprezentálva (az USA egyedül vétó hatalommal bír a maga 17 százalékos szavazatával, míg Kína csak 4,87 százalékkal rendelkezik), és az amerikai Kongresszus rendszeresen elgáncsol minden reformkísérletet. Ami pedig a japán dominanciájú ADB-t illeti, Kína ott is csak az amerikai és a japán szavazatok ötödével rendelkezik (MATURA T. 2015). Mivel viszont megvannak hozzá a forrásai és egyéb, belső motivációi, nem csoda, ha Kína saját alternatív intézmények kiépítésébe kezd – nem feltétlenül azért, hogy megdöntse a jelenleg fennálló rendszert, hanem hogy nyomásgyakorlásként felhasználva ezeket az intézményeket, jobb feltételeket és nagyobb beleszólást harcoljon ki magának.

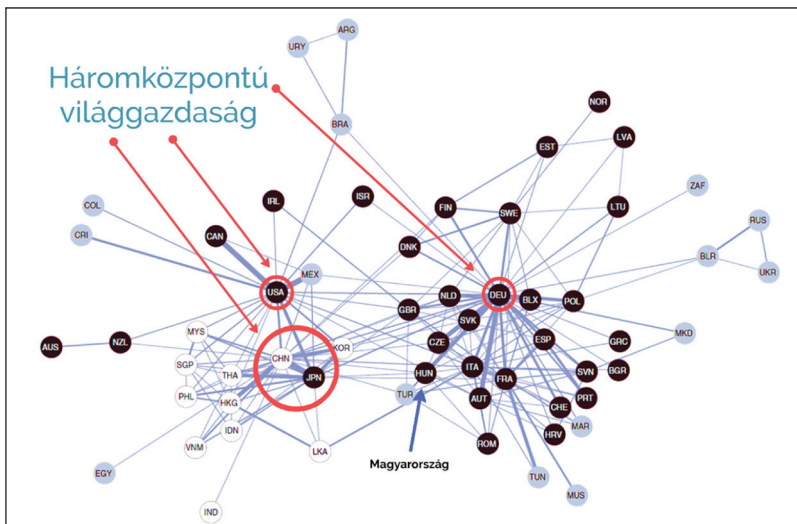
Az AIIB-hez kapcsolódva ott van még a gyakran Marshall-segélyhez hasonlított OBOR („One Belt, One Road”) projekt, mely egyben a belső-kínai területek fejlesztését is támogatja. Továbbá így talán van hol levezetni a felhalmozott 3800 milliárd dolláros devizatartalékokat. Ebből a célból ugyancsak megalapításra került a BRICS Új Fejlesztési Bank is szintén 100 milliárdos alappal. Viszont a Világbank Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank működése alapján még ez is kevés lesz arra, hogy a hatalmas befektetési igényekkel rendelkező kínai építőiparnak, vagy akár egyedül az acéliparnak elegendő megrendelést biztosítson, mivel a következő öt évben ez alapján legfeljebb 20 milliárdot tudna folyósítani az AIIB, ami viszont meg sem közelíti a kínai kapacitások mértékét.

Magyarország kulcsállam a Selyemúton

Fontos az is, hogy Magyarország hosszú távú geopolitikai tervét három nagy világ gazdasági központra figyelve kell elkészítenünk. Egyrészt természetesen Európára kell figyelnünk, hiszen mi az európai család része vagyunk. Nagy jelentősége van Észak-Amerikának. De Északkelet-Ázsiának, Kelet-Ázsiának is, hiszen a fejlődő országokban teremődnek az új piacok.

8. ábra: Az Új Selyemút a számok tükrében
Forrás: MNB 2016

9. ábra: A világgazdaság központjai
Forrás: MNB 2016

A magyar GDP második 100 milliárd euróját Ázsiában találjuk majd meg. Hogyan? A német cégeken keresztül? Igen. Ma a globalizációban döntően Németországon keresztül veszünk részt. De ezzel együtt más csatornákon is el lehet jutni Ázsiába. Ugyanakkor figyelniük kell arra, hogy

Németország elfogadta a saját fejlesztésű Industry 4.0 programját. Nekünk számolnunk kell ezzel, mert Kína is ezzel számol. Amikor mi a Selyemúton szeretnénk megtalálni az új piacokat, akkor azt is tanulmányoznunk kell, hogy Kína 2025-ig milyen gazdaságfejlesztési, gazdaságpolitikai tervekkel rendelkezik. Négy versenyerőt szeretne felépíteni a piacon a vállalatok, a stratégia és a tehetségek terén, és 10 iparágat, alágazatot emel ki, mindezt a német Industry 4.0 program alapján. Figyelni kell a világra. A kínaiak figyelnek. Mi pedig azt javaslom, figyeljük a Selyemutat, mert ott lehet elérni a második 100 milliárd eurót.

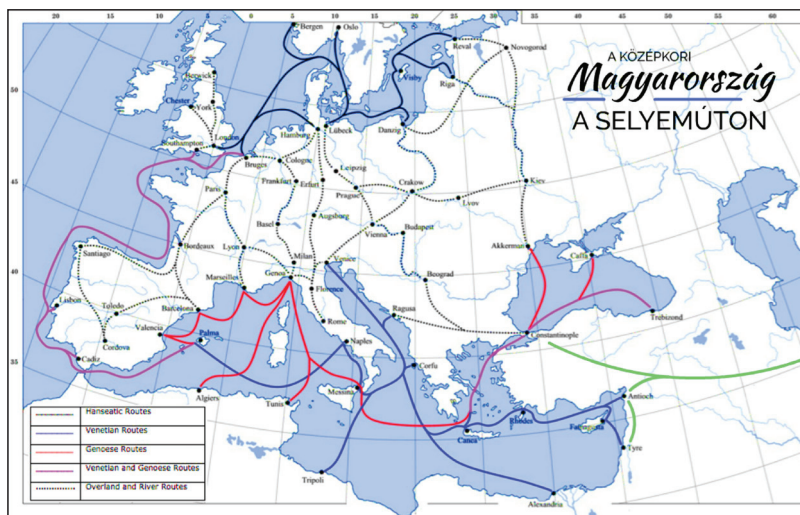
10. ábra: A négy versenyelőny

Forrás: MNB 2016

De mi is az az Új Selyemút? Kínával együtt hatvannégy ország, az emberiség kétharmada, ma még csak a globális GDP 40 százaléka. De kész fejlesztési programok vannak, és rendelkezésre állnak az ezekhez szükséges pénzügyi intézmények. Ez a Selyemút kapcsolja majd össze

azokat a szereplőket, akik, amelyek a globalizáció XXI. századi új szakaszát alkotják. Már azt is látni, hogy a Selyemút-hálózat egy északi, egy középső és egy déli ágból áll. A déli ág a Vasúti Selyemút. Van még egy Tengeri Selyemút, amely különösen ígéretes. Az ősi Selyemúton nem volt északi út. Most viszont van, Lengyelországon keresztül lép be az unióba.

De akad itt egy másik érdekesség is. A középkori Magyarország már volt egyszer a Selyemúton. A középkori és ókori Selyemutakkal szemben viszont most nem Velencében köt ki a Tengeri Selyemút, hanem Pireuszban, Athénban. Három kulcsország van Ázsia, Kína szempontjából az Európai Unióba tartó Selyemút-hálózaton. Lengyelország északon, Görögország és Magyarország délen. Érdekes válaszokat találhatnánk, ha feltennénk a kérdést – bár nem nagyon javaslom –, hogy akkor a görög–magyar gazdaságpolitika miért került tűz alá 2010-től.

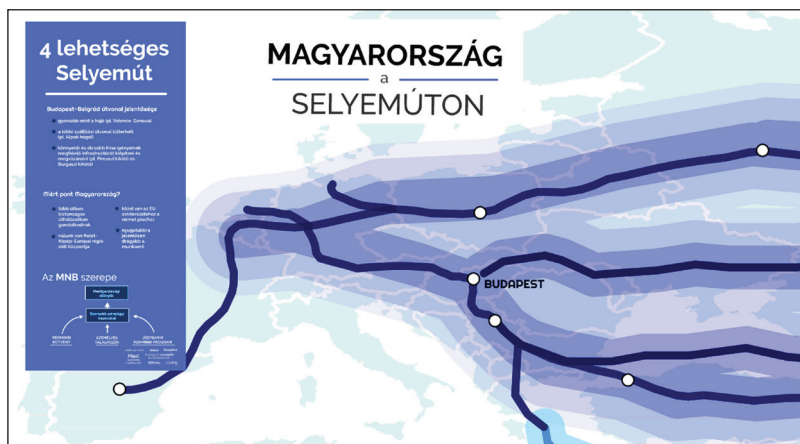
11. ábra: A középkori Magyarország a Selyemúton

Forrás: MNB 2016

Márpedig Magyarország a Selyemúton van. Nem is akárhol. Végso soron két Selyemút fut át rajtunk. Az egyik a déli vasúti: Athén, Belgrád és Budapest. Ehhez kapcsolódik a Tengeri Selyemút, amely Pireuszba, Athén kikötőjébe fut be, utána pedig vasútvív és közútvív válik. Azt is tudjuk, hogy a kínaiak számára a legfontosabbak a szállítási költségek. A legolcsóbb a víziút, ennél négyszer drágább a vasút, aminél

szintén négyszer drágább a közúti szállítás, melynek négyszerese a légi közlekedés. Ezért kap kiemelt szerepet a víziút és a vasút a Selyemutak megépítésénél.

Magyarország tehát a Selyemúton van. Magyarország ezen a kialakuló Selyemút-hálózaton tudja megtermelni és megkeresni a jólétét, a gazdagságát és a fejlettségét. Ahogy a lengyelek a német fejlesztési programot, úgy kell nekünk magyaroknak a kínai fejlesztési programot alaposan tanulmányoznunk.

12. ábra: Magyarország az Új Selyemúton
 Forrás: MNB 2016

Irodalomjegyzék

- CHEN, W. 2015: Is it time for China to start looking for strategic allies? – China Daily USA, November 30. – http://usa.chinadaily.com.cn/opinion/2015-11/30/content_22528521.htm
- CLINTON, H. R. 2011: America's Pacific Century, U.S. Department of State through. – Foreign Policy Magazine, October 11. – <http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/article/2011/10/20111011161233su0.8861287.html#axzz30Ph1DmRw> – 2016. augusztus 6.
- ECONOMIST, THE 2015: The Asian Infrastructure Bank. The infrastructure gap. – The Economist, 03.21. – <http://www.economist.com/news/asia/21646740-development-finance-helps-china-win-friends-and-influence-american-allies-infrastructure-gap>

- EKMAN, A. 2015: China: reshaping the global order? – European Union Institute for Security Studies, July. – http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Alert_39_China.pdf – 2016. 08. 06.
- FLEMING-WILLIAMS, M. 2015: China's New Investment Bank: a Premature Prophecy. – Stratfor április 22. – <https://www.stratfor.com/weekly/chinas-new-investment-bank-premature-prophecy>
- GABUEV, A. 2015: China's Silk Road Challenge. – Carnegie Moscow Center, November, 12. – <http://carnegie.ru/commentary/2015/11/12/china-s-silk-road-challenge/ilrk> – 2016. 08. 08.
- MACKINDER, H. J. 1942: Democratic Ideals and Reality. – Washington: National Defence University Press (Az eredeti publikálás: 1919)
- MAHAN, A. TH. 1890: The Influence of Sea Power Upon History: 1660–1783, Little Brown, Boston, 25.
- MATURA T. 2015: Új fejezet a globális hatalmi játszmában – magyar részvétellel. – Kitekintő, április 8. – http://kitekinto.hu/kelet-azsia/2015/04/08/uj_fejezet_a_globalis_hatalmi_jatszmban_-_magyar_reszvetellel/#.VVGuDfntmko
- MEARSHEIMER, J. J. 2014: The Tragedy of Great Power Politics'. – W. W. Norton & Company; Updated Edition edition; – GILPIN, R. 1988: „The Theory of Hegemonic War”. – The Journal of Interdisciplinary History 18 (4): pp. 591–613.
- MERCATOR INSTITUTE FOR CHINA STUDIES 2015: One Belt One Road. – https://www.merics.org/fileadmin/user_upload/downloads/Grafiken/chinamapping-5-15-de-Ch.jpg – 2016. 08. 06.
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, CHINA 2015: “Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road”. – National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Commerce of the People's Republic of China, March 28. – http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, CHINA 2015b: Foreign Minister Wang Yi answers journalists' question on China's diplomacy, foreign policy and foreign relations. – Ministry of Foreign Affairs, 8 March. – http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1346238.shtml – 2016. 08. 05.
- OPINION 2012: 王缉思: 《“西进”: 中国地缘战略的再平衡》, 《环球时报》年 10 月 17 日 Huanqiu, 17 October 13. – http://opinion.huanqiu.com/opinion_world/2012-10/3193760.html – 2016. 08. 06.

- U.S. DEPARTMENT OF STATE 2016: U.S. Support for the New Silk Road. – February. – <http://www.state.gov/p/sca/ci/af/newsilkroad/> – 2016. 08. 09.
- WALLERSTEIN, I. 2010: Bevezetés a világrendszer-elméletbe. – L'Harmattan Kiadó
- WANG, Y. 2015: One Belt One Road: Opportunities for Europe–China cooperation. – Europe's World, May 13. – http://europesworld.org/2015/05/13/one-belt-one-road-opportunities-europe-china-cooperation/#.V6yC5_mLSUk – 2016. 08. 06.
- XUETONG, Y. 2011: How China Can Defeat America. – The New York Times, November 20. – http://www.nytimes.com/2011/11/21/opinion/how-china-can-defeat-america.html?_r=0 – 2016. 08. 09.
- XUETONG, Y. 2015: Inside the China–U.S. Competition for Strategic Partners. – China & US Focus, October 29. – <http://www.chinausfocus.com/foreign-policy/china-u-s-competition-for-strategic-partners/>

Egyéb internetes források:

- HONG KONG TRADE DEVELOPMENT COUNCIL: – <http://china-trade-research.hktdc.com/> – 2016. 08. 06.
- WORLD DATA BANK: – <http://databank.worldbank.org/> – 2016. 08. 03.